

LADISLAV FUKS *SPALOVAČ MRTVOL*

Poznámky: Symbol (?) – pojem k vysvětlení. Texty neprošly korekturou.

V rakvi se objevila ostrá bledá vyhublá tvář v parádní zelenošedé uniformě. Na prsou měla železný kříž, brigadýrku a bílé rukavičky. V knoflíkové dírce snítka vavřínu. Jiná snítka, snad myrta, ležela na rukou zkřížených na břiše.

„Je to pan Ernst Wagner,“ řekl pan Kopfrkingl chlapci, který se chvěl jak jehně a zoufale si mačkal ruce, „SS Sturmbannführer... měl rád národ a hudbu, bude pohřben za zvuků Wagnerova Parsifala. Tak ten tvůj boxer bude mlátit Němce,“ smutně se usmál pan Kopfrkingl na zděšeného syna, „násilníky, vetřelce. Tys mu asi řekl, že máš rád sladkosti, že tě zve do cukráren, vid... Koukni, tenhle pan Wagner je čistokrevný Němec. Žádná změkčilá, zženštilá duše... čistý původ.

Zařadit dílo do literárních druhů a žánru:

Podle uměleckého zobrazení skutečnosti se jedná o epiku (?), podle formy textu o prózu (?). Žánrově je dílo groteskní novelou s hororovými prvky.

Stručně nastínit obsah díla:

Ústřední postava, zaměstnanec pražského krematoria pan Kopfrkingl, žije spořádaným rodinným životem. Je to však podivín, který je zatížen svým povoláním a mající poněkud nevšední záliby a způsoby. Na dětech (dcera Zina, syn Mili) i ženě se mu líbí pouze tmavé oblečení, dceři kupuje smuteční skladby pro klavír atd. Jména svých blízkých i různých objektů se mu zdají obyčejná, manželku Marii proto nazývá Lakmé, sebe pak Romanem (pravé jméno Karel), krematorium Chrámem smrti. Svou životní filozofii vyvozuje z učení tibetských mnichů (neustále čte tibetský cestopis), zpoulnění pro něho znamená osvobození a očistu člověka před útrapami světa.

Vyhrocené události let 1938 a 1939 proměnily však tohoto „neškodného“ podivína v přesvědčeného nacistu, ve zrádce, udavače a vraha. Pocit nadřazenosti u něho vyburcuje přítel, nacistu Willi Reinke. Kopfrkingl si uvědomuje, že v jeho žilách koluje německá krev, že má šanci přeměnit se z „malého obyčejného“ na „velkého mocného“. Začíná udávat (zaměstnance, sousedy), stává se ředitelem krematoria, později je vybrán pro projekt plynových pecí. Manželčin židovský původ mu brání v naplňování svých zájmů, proto ji oběsí v koupelně. Zjemnělého syna Miliho ubije v krematoriu tyčí a položí jej do rakve k zemřelému příslušníkovi SS. Když vezme na prohlídku krematoria i dceru Zinu, za účelem zbavit se i jí, přeruší jej jeho dvojník – výplod choré mysli, tibetský vyslanec, nazve ho inkarnací Buddhy a vyzve ho, aby se ujal trůnu. Prožitek Kopfrkinglova osvětlení završují tři „andělé“ (nemocniční personál), kteří ho odvádějí do sanitky (směřující pravděpodobně do ústavu pro choromyslné).

V závěru novely je Kopfrkingl konfrontován s průvodem vyhublých lidských trosek vracejících se po skončení války z koncentračního tábora; zdá se mu, že poznává známé tváře. Ani tehdy se nevzdává přesvědčení, že je spasitelem.

Charakterizovat dílo z hlediska jazykového a kompozičního:

Kompozice románu je velmi rafinovaná a podílí se na výstavbě napětí (např. výjevy předváděné mechanickými loutkami při návštěvě panoptika jsou předobrazem zločinů páchaných později Kopfrkinglem apod.). Novela je rozdělena do 15 kapitol, vyprávěná je v er-formě. Je v ní patrná Fuksova typická obliba v propojování reálného světa s iluzemi, sny a halucinacemi. Hranice mezi realitou a fikcí, mezi skutečností a její stylizací je záměrně rozostřována a zpochybňována, většina událostí si zachovává dvojakou podobu. Rafinovaný jazykový projev využívá složité symboliky a rozvinuté metaforičnosti. Fuks navíc místy důmyslně stírá stylistické rozdíly vyjadřování vyprávěče a vyjadřování Kopfrkingla. Jazyk knihy je striktně spisovný, a to i v promluvách postav.

Vystihnout hlavní myšlenku díla (námět, téma, motivy):

Novela originální způsobem zpracovává námět o vlivu nacistické ideologie a moci na vnitřní mravní svět a charakter člověka. K navození hororové atmosféry slouží i další motivy, které se celou knihou prolínají. Je to Kopfrkinglovo zalíbení ve smrti, které se stále projevuje, ale i vedlejší postavy, které se v knize objevují (manželský pár, dívka v černých šatech, starší žena s brýlemi).

Charakterizovat hlavní postavy v díle:

Postavy i jazyk svou groteskností působí uměle a nepřírozeň. Připomínají tak voskové figuríny, které navozují atmosféru hororu. S tím souvisí i časté opakování variací jedné a té samé věty. Hlavním hrdinou je vzorný otec rodiny a spalovač pražského krematoria,

spořádaný občan pan Karel Kopfrkingl, kterého nacistická ideologie postupně deformuje až k úplnému rozpadu osobnosti. Přesvědčen očistit svou krev, vraždí postupně své blízké. Okázale demonstruje abstinenci, nekuřáctví i vřelý vztah k hudbě.

Shrnout literární / obecně kulturní kontext:

*Část určená ke zpracování a nastudování podle studijních materiálů.*¹

¹ Citace a novější doporučená literatura ke studiu: Ivana DOROVSKÁ, *Maturita 2011, Český jazyk a literatura (základní úroveň)*, Brno 2011; Iveta HAVLÍČKOVÁ a kol., *Odmaturuj z literatury 2*, Brno 2004; Milan HOŠEK a kol., *Maturita 2012, Český jazyk a literatura (základní úroveň)*, Brno 2012; Marie SOCHROVÁ, *Čtenářský deník k Literatuře v kostce*, Havlíčkův Brod 2001; Otakar SLANAŘ a kol., *Obsahy a rozbory děl (k Literatuře – přehledu SŠ učiva)*, Třebíč 2007, s. 235; Libuše ULRICOVÁ, *Obsahy z děl české literatury*, Humpolec 2005, 169; [http://cs.wikipedia.org/wiki/Spalova%C4%BD_mrtvol_\(novela\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Spalova%C4%BD_mrtvol_(novela)) (7. 9. 2013).